

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA REGIONÁLIS KUTATÁSOK KÖZPONTJA

ALFÖLDI TUDOMÁNYOS INTÉZET

BÉKÉSCSABAI OSZTÁLY

CENTRE FOR REGIONAL STUDIES, HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

ALFÖLD INSTITUTE

BÉKÉSCSABA DEPARTMENT

Békéscsaba, Pf.185. H-5601, Szabó Dezső u. 42. H-5600 Hungary • Phone/fax +36 66 328 577

+36 66 441 801

Tisztelt Tanács!

Az Önök megbízásából az MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztálya vállalta, hogy elkészíti a Dél-alföldi Régió Területfejlesztési Konceptiójának és Területfejlesztési Stratégiai Programjának értékelését és felülvizsgálatát. A megbízás egyik oldalról időszerű, hiszen a Területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény elfogadásától máig csaknem pontosan hét év telt el, s a fenti dokumentumok elkészítésétől, illetve elfogadásától számítva is négy, illetőleg három év választ el bennünket. Felelős területfejlesztési döntéshozó testület számára joggal vetődik fel a kérdés: közelebb jutottunk-e az eltelt időszak során a fenti dokumentumokban megfogalmazott, s akkor konszenzussal elfogadott alapcél és stratégiai célok eléréséhez? Hová kerültek a területfejlesztésre fordított eszközök? Hogyan hasznosultak? Mely területeken sikerült érzékelhető elmozdulást elérni?, valamint felvetődik az a kérdés is, hogy a közelgő Uniós csatlakozás vajon hogyan, milyen mértékben változtatja meg a területfejlesztés keretfeltételeit? Mennyiben lesz követhető az eddigi gyakorlat? Milyen új fejlesztési prioritások jelenhetnek meg? Alkalmasak-e a jelenlegi dokumentumok az új kihívásokhoz való alkalmazkodásra, azaz, képesek leszünk-e általuk a régió fejlődéséhez szükséges külső fejlesztési források bevonására?

E kérdések megválaszolása csak részlegesen sikerülhetett a rendelkezésre álló igen korlátozott időkeret miatt, de amennyire az Osztály és a bevont külső szakértők tudásából telt, igyekeztünk pontos választ adni a bevezetőben feltett kérdésekre.

A Dél-Alföld régió relatív helyzetének változása

Jelen munkában arra tettünk kísérletet, hogy a Dél-Alföld Területfejlesztési Konceptiója, valamint a régió Stratégiai Programja, mint alapidokumentumok felhasználásával, illetve az ezekben lefektetett fejlesztési irányok, s a hozzájuk rendelt eredménymutatók alakulásának nyomon követésével megkíséreljük értékelni az 1997-2001 közötti időszak folyamatait, úgy a régió kívánatos fejlődése, mint az országos trendek figyelembevételével. Az időbeli korlátot, azaz a vizsgált periódus hosszát egyik oldalról a Területfejlesztési Törvény életbe lépése, másik oldalról a statisztikai adatokkal még alátámasztható, utolsó lezárt év jelzi. Természetesen, ahol mód és lehetőség nyílt rá, ott a 2002-es évi adatokra is kitekintettünk, de ezek sporadikusak, gyakran nem tettek lehetővé országos összehasonlítást, vagy nem voltak teljeskörűek, hanem reprezentatív felmérések eredményeként kerültek birtokunkba. A változások tisztább követhetősége érdekében eltekintettünk attól, hogy a területfejlesztési dokumentumok 1999 és 2000 folyamán készültek, de figyelemmel voltunk arra, hogy e dokumentumok összeállításakor – különösen a helyzetértékelő fejezetek megírásánál – döntően az 1997-es év statisztikai adatai kerültek felhasználásra, így ez az év kínálkozott bázis időpontként a fejlődési folyamat megítéléséhez.

A vizsgált mutatórendszer összeállításakor több nehézségbe ütköztünk munkánk során. Egyik oldalról a programok tartalma, az adott ágazat, terület sajátosságai folytán a dokumentum elfogadása óta eltelt időszakban még nem eredményezhettek mérhető változást (különösen a humán erőforrások fejlesztéséhez kapcsolódó programok esetében), amit a programok készítői is jeleztek az eredménymutatók leírása kapcsán, azaz *„sem rövid, sem középtávon nem várható látványos változás”*. Miután e felülvizsgálat lényegében a rövid, s csak részben a középtávú változásokat képes regisztrálni, így e területeken nem, vagy csupán áttételes mérési lehetőségeink adódtak. Más volt a helyzet akkor, amikor a kijelölt eredménymutatók ugyan rendelkezésre álltak, de nem, vagy csupán részlegesen voltak alkalmasak a végbement változások leírására, s kevés támpontot adtak az értékelésre. Ez esetben néhány, az adott program szempontjából releváns további mutató bevonása vált szükségessé (pl. a közlekedésfejlesztéssel foglalkozó programok esetében). Mindez jelzi, hogy az értékelő fázisban – részben önhibánkon kívül – nem tudtuk biztosítani a teljes harmonizálást a Programban leírt eredménymutatókkal, ám ezt igyekeztünk más, releváns indikátorok felhasználásával pótolni.

A folyamatok értékelése során ütköztünk bele abba a nehézségbe, hogy a Konceptió, s még erősebben az erre épülő Program sajátos logikájú programszerkezete az eredménymutatókban számos alkalommal eredményez párhuzamosságokat, átfedéseket. Ezt kiküszöbölendő az értékelő munkában alapvetően eltértünk a prioritás és programstruktúrától, s a folyamatok bemutatásakor az ágazati szemléletet helyzetük előtérbe. Bár ennek kapcsán sérül a prioritások ágazatközi szemlélettel kiformált struktúrája, ám elkerülhetővé váltak a felesleges ismétlések.

A területfejlesztési dokumentumok célpiramisainak áttekintése kapcsán úgy véltük, a következő szerkezet adja a legpontosabb és leginkább teljes képet az 1997-2001(2002) között végbement folyamatokról:

1. A régió értéktermelése, a népesség jövedelmi viszonyai
2. A gazdasági teljesítmény alakulása
3. Az infrastruktúrában végbement fejlődés
4. A környezetgazdálkodás helyzete
5. A humán erőforrások gyarapodása, valamint
6. A tág értelemben vett régióépítés haladása.

Nem tekintettük feladatunknak ugyanakkor a területi politika értékelését sem országos, sem regionális szinten, nem ítéltük meg (bár szakmai véleményünk természetesen van róla) az országos szinten indított nagy fejlesztési programok területi hatásrendszerét, különös tekintettel a Dél-Alföldre, illetőleg a Konceptióban és a Programban megfogalmazott célok, fejlesztési irányok teljesülésére.

A régió értéktermelése (leszámítva a 2001. évet) folyamatosan csökken, mely a helyi gazdasági struktúrára volt visszavezethető. A jövedelmi szint tartósan alacsony szinten stagnál (az országos átlaghoz viszonyítva). A gazdaság teljesítőképessége alacsony, különösen fájó az országban húzóágazatnak számító autóiparhoz kötődő, valamint elektronikai cégek alacsony termelékenysége és exportképessége a régió centrális és keleti térségeiben. Az agrárszféra permanens válsága tovább nehezíti a kitörési pontok fellelését. A térség gazdasági szereplői ezzel együtt innovatívak, de csekélyebb tőkerejük miatt ma még hátrányos helyzetben vannak a északnyugat-magyarországi versenytársakhoz képest. A külső tőke bevonásának szintje elégtelen volt a helyi gazdasági struktúra látványos megújításához, s a termelő szférákhoz kapcsolódó szolgáltató ágazatok teljesítménye sem prognosztizál gyors és látványos felzárkózást.

Bár a lakossági, de különösen a termelői infrastruktúra területén komoly fejlesztések zajlottak, a régió indikátorai néhány különösen fontos területen számottevő passzivitást jeleznek (utak, vasutak fejlesztése, repülőterek, víziutak és kikötők, logisztikai központok), míg néhány területen valóban látványos fejlesztések mentek végbe (telekommunikáció, informatika, gázellátás).

A humán erőforrások fejlődése kapcsán ki kell emelni az országonál jóval gyorsabban emelkedő átlagos képzettségi szintet, a nyelvoktatásban résztvevők magas számát, az erős és egyre sokszínűbbé váló felsőoktatási és a gazdaság igényeihez lassan közelítő kutatás-fejlesztési bázist. Ezzel szemben áll a munkanélküliség eléggé magas szintje, az inaktív rétegek magas aránya, az öregedő népesség, a folyamatos elvándorlás, különösen a periférikus terekről.

A környezeti erőforrásokkal való gazdálkodásban a vizsgált időszakban a víz kérdésköre bizonyult a legfontosabbnak (vízpótlás, ár- és belvizek, vízbázisok védelme, vízszennyezés, komplex vízgazdálkodás, határon átnyúló együttműködések és problémák). Emellett egyre inkább előtérbe kerül a hulladék újrahasznosítás kérdése, miután olyan tömegben keletkezik, hogy tárolása lassan megoldhatatlanná válik. Nem történt ugyanakkor érdemi előrelépés a helyi agrárszektor alapjának a föld minőségének megőrzése és javítása terén.

Előrelépés látszik viszont a természetvédelem, a települési környezet javításában.

A Dél-Alföld régió szervezésének talán egyik legnagyobb – bár keveset emlegetett – sikere a regionális identitás megteremtése, megerősítése. A korai felmérések szerint a létező települési és táji identitás mellett csak gyenge megyei kötődést mértek, a régió ismertsége, a vele való azonosulás gyakorlatilag mérhetetlen volt, addig a legutóbbi lekérdezések (2002) alapján e téren határozott, ám léptékét tekintve kicsiny elmozdulás volt látható. A régió ismertsége látványosan emelkedett, igaz, a vele való azonosulás szintje továbbra is alacsony. Az együttműködés tartalmában továbbra is a fejlesztési források (mindenekelőtt az Uniós Alapok) bevonásának igénye és szükségessége dominál, de mellette a hatékonyabb érdekérvényesítés, a közös sajátosságok hangsúlyozása, a központi kormányzat (legalább részleges) ellensúlyozása, a területi érdekek megerősítése az ágazatiak rovására is fel-feltűnnek.

A területfejlesztés dokumentumainak illeszkedése a Nemzeti Fejlesztési Tervhez

Mind a Területfejlesztési Konceptió, mind a Stratégiai Program magas szinten illeszkedik a Nemzeti Fejlesztési Terv célpiramisához, a fejlesztési prioritások struktúrájához, az operatív programok célrendszeréhez és programstruktúrájához. (lásd 1. Melléklet) Ennek ismeretében nyugodtan kijelenthetjük, hogy a hatályos regionális fejlesztési dokumentumok elfogadási dátuma nem akadály a külső, akár az NFT által becsatornázott, akár az Unió egyéb fejlesztési forrásainak fogadása és abszorpciója szempontjából.

A regionális területfejlesztési dokumentumok összehasonlítása kapcsán világossá vált, hogy a dél-alföldi anyagok erőssége a humán programokban mutatkozik meg legerősebben, hiszen mind a Konceptió, mind a Program kiemelten, nagy terjedelemben és a jelenlegi Uniós fejlesztési irányokhoz igazodó tartalommal találunk projektte fejleszthető intézkedési javaslatokat. Mindezt igazolja az Európai Projekt Előkészítő Alap (PEA) eddig megnyílt ablakainak tematikája, illetve a régiós dokumentumok illeszkedése ezekhez.

A dokumentumok felülvizsgálata

A Tanács felkérése alapján részleteiben értékeltük a Területfejlesztési Konceptió és a Stratégiai Program egyes programjainak végrehajtását, az elfogadástól eltelt idő függvényében, annak figyelembevételével, hogy az egyes dokumentumok által befogott időkeret milyen hosszú.

Ennek eredményeként (lásd 2. Melléklet) úgy találtuk, hogy a Konceptió 22 fejlesztési iránya közül csupán egy olyan akadt, melynek megvalósítása 1999 óta egyértelműen országos kompetenciába került. A fennmaradó programokból a megvalósulás szintje mindössze kettőnél tekinthető kedvezőnek, s a mi értékelésünk szerint ötnél minimálisnak. A fennmaradó 14 program részleges

megvalósulása sem jelenti automatikusan az időarányos teljesülést, hiszen egyes elemeiben ennél kedvezőbb, másokban rosszabb a kép, s ebből alakult ki egy átlagos összkép. Véleményünk szerint a Konceptió programjainak több mint fele ma sem igényel szövegszerű változtatást, vagy csupán kisebb, szövegszerű javítással orvosolhatók az aktualizálás kérdései. Komolyabb munka volna a javasolt szerkezeti átgondolások végrehajtása (ezek témáját tudjuk itt utalásszerűen jelezni). Bizonyos esetekben ez az elfogadás óta hangsúlyosabbá vált elemek kiemelésére irányulnának (pl. innováció, klaszterek), máshol a javaslatok sikertelensége gondolkodtatta el a munkatársakat, harmadik típusnál a többi intézkedés sikere igényli a belső arányok újragondolását (pl. az Unió felkészítés társadalmasítása). Ezzel együtt a Konceptió viszonylag kisebb munkával újra aktuálissá tehető, anélkül, hogy illeszkedése az NFT-hez szemernyit is csökkenne.

A Stratégiai Program számos programjában és alprogramjában a Konceptió megállapításaira, beavatkozási területeire építkezett az intézkedések, intézkedés-csomagok megfogalmazásakor, más esetekben azt tartalmilag meghaladó, részletesebb kidolgozását kaptuk a problémáknak, de megjelentek olyan elemek is, melyeknek nem, vagy csak áttételes kapcsolódása volt a Konceptióval.

A Stratégia 17 programja közül összesen hétnél tűnik úgy, hogy számottevő változtatás nélkül is aktuális tartalommal bír (lásd 3. Melléklet), s további kettőnél tűnik úgy, hogy kisebb szövegszerű javítással a javítások lezárhatók lesznek. Három olyan programot találtunk, ahol alapvetően a belső struktúrával van gond, ez lehet a belső aránytalanságok felszámolása, vagy az indokolatlan párhuzamosságok felszámolása, a programstruktúrában meglévő logikai törések orvoslása. A legkomolyabb munkát azok a programok jelentenék, ahol szerkezeti és tartalmi javítások is szükségesnek látszanak, szerencsére ezek száma viszonylag csekély.

A Stratégia programjainak megvalósulása két esetben értékelhető kedvezőnek, legalább három esetben azonban – a szükséges fejlesztések nagyságrendjéhez viszonyítva – legfeljebb minimális elmozdulásról lehet beszélni. A többi program esetében a jelzett részleges megvalósulás mind az alprogramok szintjén (82 db), mind a bennük foglalt intézkedések szintjén (több mint 300), mind pedig az egyes projekt szintre lebontott intézkedési elemek szintjén nagymértékben elértő megvalósultsági fokok átlagából számítható ki.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a felülvizsgálat időpillanatát tekintve a Konceptió megvalósulása kisebb, a Stratégiai Programé jelentősebb késésben van. Ez nem meglepő, tekintve a területfejlesztésre fordított források nagyságrendjét, valamint a régió részesülését az országos szinten folyó nagy ágazati fejlesztési programok forrásaiból.

Az elmúlt időszakban a régió nem került közelebb sem az ország fejlettebb régióihoz, sem az Európai Unió átlagához. Ilyen közeledési ütem mellett ugyanis a felzárkózási periódus hossza legkevesebb 120-150 évre tehető, ami elfogadhatatlan a jelenleg a régióban élők számára.

Ha a területfejlesztés hazai forrásai érdemben nem növekednek, ha a tárcák forrásainak elosztási elvei (dekoncentráció) érdemben nem változnak, ha az Uniós forrásokhoz való hozzáférésünk nettó egyenlege nem javul számottevően, akkor a régió esélyei a jelenleginél lényegesen gyorsabb felzárkózásra nem reálisak. A fejlesztési források bevonásának korlátját ma sem a területfejlesztés érvényes dokumentumainak minősége jelenti, sokkal inkább a rendelkezésre álló források nagyságrendje (s remélhetőleg nem a régió érdekelt szereplőinek ilyen szintre esett tőkeabszorpciók képessége).

Tisztelt Területfejlesztési Tanács! Szeretnénk végül megköszönni, hogy a Koncepció valamikori készítői közül a konzorcium vezetőiként mi kaptuk a lehetőségét az első újragondolásnak egy olyan szerencsés történelmi pillanatban, ahol az ország és benne a régió Európai Uniós csatlakozása már tényleg csak idő kérdése. Örömről szolgálta, hogy a régió területfejlesztési dokumentumainak megállapításai, a javasolt fejlesztések mennyire érvényesnek bizonyultak még ma is. Ugyanakkor kissé keserű volt a ráébredés arra, hogy a tervezők minden jó szándéka mellett is az anyagok korszerűsítésre, átdolgozásra szorulnak. Hasonló keserű érzéseket kellett átélni a támogatott projektek listájának áttekintése kapcsán is, hiszen hány és hány előremutató, úttörő elképzelés nem talált érdeklődőre, milyen kevés innovatív, a szerkezetváltást segítő projekt került csak felszínre a vizsgált években, s érdemesült a területfejlesztési forrásokból támogatásra. Valamelyest javította a tervezői hangulatot azonban, hogy az utolsó két-három évben, mintha változás látszana a projektek minőségében, mintha a régió lassan felismerné a területfejlesztésben rejlő valódi lehetőségeket, s talán ez a lendület az Uniós források fogadásában is meg fog jelenni.

Ebben és a további sikeres együttműködésben bizakodva köszönjük eddigi bizalmukat, tisztelettel:

Békéscsaba, 2003.május 15.

Nagy Imre
Osztályvezető

Nagy Gábor
Témavezető

1. Melléklet - A területfejlesztési dokumentumok programstruktúrájának harmonizációja az NFT Operatív Programok prioritásaival

<i>NFT OP Prioritások</i>	<i>KONCEPCIÓ</i>	<i>PROGRAM</i>
<i>GVOP 1.</i>	K3.1., K3.2., K3.4., K3.5.	P2.4. (P.2.4.1.), P3.1. (P.3.1.5.-P.3.1.7.)
<i>GVOP 2.</i>	K2.4., K3.1. , K3.3., K3.4.	P2.2. (P.2.2.4), P3.1. (P.3.1.1., P.3.1.3., P.3.1.8.), P3.2. (P.3.2.2., P.3.2.8), P3.3. (P.3.3.2.-P.3.3.4)
<i>GVOP 3.</i>	K1.3., K1.4. , K3.1., K3.3., K3.4., K3.5.	P2.1. (P.2.1.1.-P.2.1.3) P2.3. (P.2.3.1, P.2.3.3), P3.1. (P.3.1.9., P.3.1.10), P3.2. (P.3.2.6), P4.2. (P.4.2.1., P.4.2.3., P.4.2.4)
<i>GVOP 4.</i>	K1.3., K2.1., K3.1.	P.1.1. (P.1.1.2), P.1.2. (P.1.2.2), P2.1. (P.2.1.1., P.2.1.2.), P4.1. (P.4.1.10.), P5.2. (P.5.2.5.)
<i>HEFOP 1.</i>	K4.1. , K4.2.	P4.1. (P.4.1.1.-P.4.1.3., P.4.1.5., P.4.1.10)
<i>HEFOP 2.</i>	K2.2., K4.1., K4.2., K4.3., K4.6.	P.1.2. (P.1.2.2), P5.1. (P.5.1.3.), P5.2. (P.5.2.1.-P.5.2.3., P.5.2.5., P.5.2.8.)
<i>HEFOP 3.</i>	K4.1., K4.2.	P2.1. (P.2.1.2.), P2.3. (P.2.3.1.-P.2.3.4)
<i>HEFOP 4.</i>	K1.3., K1.4., K3.5., K4.1., K4.2.	P2.3. (P.2.3.1.-P.2.3.4), P3.2. (P.3.2.2.), P3.3. (P.3.3.2.), P4.1. (P.4.1.3., P.4.1.5., P.4.1.7.)
<i>HEFOP 5.</i>	K4.1., K4.3., K4.6.	P2.1. (P.2.1.2), P2.3. (P.2.3.1.-P.2.3.4), P4.1. (P.4.1.1., P.4.1.9., P.4.1.10.), P5.2. (P.5.2.1.-P.5.2.3., P.5.2.5.)
<i>KIOP 1.</i>	K2.5., K3.5., K4.4.	P4.2. (P.4.2.1.-P.4.2.4), P5.3. (P.5.3.1., P.5.3.2.)
<i>KIOP 2.</i>	K1.2., K2.1., K3.2., K4.5.	P1.1. (P.1.1.1., P.1.1.2.), P4.3. (P.4.3.1., P.4.3.2.)
<i>AVOP 1.</i>	K1.3., K1.4. , K3.1., K3.3., K3.5.	P2.1. (P.2.1.3), P2.2. (P.2.2.1), P2.3. (P.2.3.3), P3.2. (P.3.2.1.-P.3.2.7), P4.1. (P.4.1.7., P.4.1.9.), P4.3. (P.4.3.2.)
<i>AVOP 2.</i>	K3.1. , K3.3., K3.4., K3.5.	P2.1. (P.2.1.3.), P2.2. (P.2.2.4), P2.3. (P.2.3.3), P2.4. (P.2.4.1.), P3.1. (P.3.1.2., P.3.1.8.), P3.2. (P.3.2.8.), P4.1. (P.4.1.6.-P.4.1.9.), P4.2. (P.4.2.1.)
<i>AVOP 3.</i>	K1.2., K1.4., K3.1., K3.2., K3.3., K3.5., K4.1., K4.2., K4.3., K4.4., K4.5., K4.6.	P.1.2. (P.1.2.1., P.1.2.2), P2.2. (P.2.2.1., P.2.2.3.-P.2.2.5), P2.3. (P.2.3.1., P.2.3.3., P.2.3.4), P3.1. (P.3.1.1., P.3.1.2), P3.2. (P.3.2.1., P.3.2.2., P.3.2.6., P.3.2.7.), P3.3. (P.3.3.2), P4.1. (P.4.1.6.- P.4.1.10), P4.2. (P.4.2.2., P.4.2.3.), P4.3. (P.4.3.1., P.4.3.2), P5.2. (P.5.2.1.-P.5.2.3., P.5.2.5.-P.5.2.8.)
<i>ROP 1.</i>	K1.1., K1.2. , K1.3., K1.4., K2.1., K2.2. , K2.4., K3.1., K3.2. , K3.3., K3.4., K3.5., K4.1., K4.2., K4.5.	P1.1. (P.1.1.1., P.1.1.2), P1.2. (P.1.2.1), P2.1. (P.2.1.1., P.2.1.3., P.2.1.4), P2.2. (P.2.2.3.-P.2.2.5), P2.3. (P.2.3.1.-P.2.3.4), P2.4. (P.2.4.1., P.2.4.3.-P.2.4.6), P2.5. (P.2.5.1.-P.2.5.3), P3.1. (P.3.1.5., P.3.1.6., P.3.1.9., P.3.1.10), P3.2. (P.3.2.1., P.3.2.7.), P3.3. (P.3.3.1.-P.3.3.4), P4.1. (P.4.1.1.-P.4.1.10.), P4.3. (P.4.3.2.)
<i>ROP 2.</i>	K1.2. , K2.1., K3.2., K4.4., K4.5.	P.1.2. (P.1.2.2), P3.1. (P.3.1.5), P4.1. (P.4.1.10), P4.3. (P.4.3.1., P.4.3.2.), P4.4. (P.4.4.1., P.4.4.2), P5.2. (P.5.2.5., P.5.2.7.)
<i>ROP 3.</i>	K1.1. , K1.3., K1.4., K2.2., K2.5., K4.1., K4.2., K4.6.	P2.1. (P.2.1.1.-P.2.1.3), P2.3. (P.2.3.1.-P.2.3.4), P2.5. (P.2.5.1.-P.2.5.3), P3.1. (P.3.1.9., P.3.1.10), P3.2. (P.3.2.7.), P4.1. (P.4.1.1.-P.4.1.10), P4.2. (P.4.2.1.-P.4.2.4), P5.2. (P.5.2.1.-P.5.2.8.)
<i>Kapcsolódások száma:</i>	90 (20 program)	84 (17 program) + 220 (82 alprogram)

Megjegyzés: (...) A Stratégiai Program alprogramjai közül közvetlenül kapcsolódik.

2. Melléklet A fejlesztési irányok megvalósulásának szintje (1997-2002) és a javasolt változtatások jellege a Területfejlesztési Konceptióban

<i>FEJLESZTÉSI IRÁNY</i>	<i>MEGVALÓSULÁS</i>	<i>VÁLTOZTATÁSOK</i>
1.1.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
1.2.	<i>részleges</i>	Kisebb szövegszerű változtatást igényel
1.3.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (innováció)
1.4.	<i>minimális</i>	Nem igényel változtatást
2.1.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (hidak, határátkelők)
2.2.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (közvetítő szerep)
2.3.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
2.4.	<i>részleges (kedvező)</i>	Nem igényel változtatást
2.5.	<i>minimális</i>	Kisebb szövegszerű változtatást igényel
3.1.	<i>minimális</i>	Szerkezeti újragondolást igényel
3.2.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel
3.3.	<i>Nem regionális szinten</i>	Szerkezeti újragondolást igényel
3.4.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (térségi kedvezmények, innováció), Kisebb szövegszerű változtatást igényel
3.5.	<i>minimális</i>	Nem igényel változtatást
4.1.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
4.2.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (társadalmasítás)
4.3.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
4.4.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
4.5.	<i>minimális</i>	Kisebb szövegszerű változtatást igényel (tömegközlekedés)
4.6.	<i>részleges (kedvező)</i>	Nem igényel változtatást

**3. Melléklet A programok megvalósulásának szintje (1998-2002)
és a javasolt változtatások jellege a Stratégiai Programban**

<i>PROGRAM</i>	<i>MEGVALÓSULÁS</i>	<i>VÁLTOZTATÁSOK</i>
1.1.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
1.2.	<i>részleges</i>	Szövegszerű változtatást igényel
2.1.	<i>részleges/minimális</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (innováció) Szövegszerű változást igényel (intézmény)
2.2.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (klaszterek) Szövegszerű változást igényel (intézmény)
2.3.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (társadalmasítás) Szövegszerű változást igényel (intézmény)
2.4.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (közvetítő szerep) Szövegszerű változást igényel (SAPARD)
2.5.	<i>részleges (kedvező)</i>	Nem igényel változtatást
3.1.	<i>részleges/minimális</i>	Szövegszerű változást igényel (intézmények)
3.2.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (alprogramok összevonása)
3.3.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
4.1.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
4.2.	<i>részleges/minimális</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (új önálló alprogramok kidolgozása)
4.3.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
4.4.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (ESA területek)
5.1.	<i>részleges</i>	Nem igényel változtatást
5.2.	<i>részleges</i>	Szerkezeti újragondolást igényel (5.2.3. alprogram) Szövegszerű változást igényel (tanyasi infrastruktúra, tanyagondnoki rendszer)
5.3.	<i>részleges (kedvező)</i>	Nem igényel változtatást